

26 - d i k S z á m .

N E M Z E T I
T Á R S A L K O D Ó

Junius 27dik napján 1837.

EL-HADSCHI-ABD-EL-KADER-BEN
MAHIDDIN).

(V é g z e t .)

Abd-el-Kader, ki belső ellenségtől már nem tartott, 's őrizkedett constantinei vételkedő társát háborgatni, elkezdé reformjait a' hatalma alatt levő tartományokban. — Több nép törzsokeket oly sikeres keménységgel büntetett meg elkövetett rablásaikért hogy az utak mindenfelé tökéletesen bátorságosokká lettek, 's az arabok mondatjaként: „egy gyermek arany koronával fején az országot beútazhatta.“ — Pellissier kapitány az időben az arab bureau igazgatója ez idő tájban útazta bé a' metidschadi sikság keleti kevésbé esmért részét. — Sok mājorokra talált ott melyeknek környéke mutatá hogy az előtt mivelve valának. Azon kérdésére: miért hagytak fel a' miveléssel? egyik birtokos azt felelte: „eddig nem mertük mert féltünk hogy szorgalmunk gyümölcset más fogja aratni, most azonban mi után a' szultán Abd-el-Kader a' rendet 's békességet helyre állította, ismét neki fogunk közelebbről a' mivelésnek.“ — Az igazság kiszolgáltatása reformjára is kiterjeszté e'

nevezetes ember a' maga figyelmét. Megtiltá a' kadiknak ajándékot venni a' peres felektől, mint a' mely könnyen részre hajlóvá tehetné őket az ítéletben; továbbá eltörlé a' házasság törésre nézve fenálló halálos büntetést. — Fáradhatatlan buzgósággal munkálódott egy rendes gyalog ezere d' s néhány pattantyus századok alakításában, kiket mindennapi önjelenlétében gyakoroltatott. — E' csapatok katonái kabilokból s négeremből állottak, mert az arabok szegyenek tartják gyalog szolgálni. — Walevsky kapitány és De France hadnagy egyébiránt az emir rendes katonaságát nagyon gyászos színekkel festik le. — A' gyalogság fegyver forgatást tanító fő mestere egy bájor, ki az előtt az algieri katona kórházban betegek felügyelője volt. Jean Mardulan az előtt az idegen legionál közlegény 's születésére nézve belga, sokáig kormányozta mint kapitány az emir pattantyusságát. — Midőn egykor e' belga, ki azóta vissza jött, egy puskaporosmalom mintát készített, Abd-el-Kader magán kívül volt az öröm és bámulás miatt. Az emir finanziaja meglehetősen szomorú állapotban volt, nem lévén köz kincstára mint a' török beyeknek. — Ezen segitendő meghatározó kereskedői egyedárusságot nagyban felállítani, egészen Mehemed Ali példájára, kinek rendszerét mekkai utjában eltanulta. — Durand zsidó kinek egyedül volt szabadsága az ország belseje lakosítól vásárolni, s ki az eladáshól kapott nyereséget Abd-el-Kaderrel megosztotta, ez időben nevezetes mennyiségű belföldi portékákat vitt ki. — Szerencsés lévén minden vállalataiban az ifjú emir fenházása oly magas pontra hágott, hogy a' francziakkali eddigi viszonyok többé fenn nem állhatnának. — Midőn Drouet d' Erlon gróf

nem sokára ezután Orán t meglátogatta, azt írta neki Abd-el-Kader: szerencsésnek tartja magát ötlet a' maga birtokában tudhatni, egyszersmind egy pár bomba mozsarakat kért tőle a' tlemceni erősséget vélek béveendő. — Az öreg kormányzó megígérte hogy küldeni fog 's úgy látszék kész mindent elszenvadni hatalmas szövetségesétől, de a' derék Trezel generálnak forrott a' vér ereiben látván a' fővezérnek e' maga lealacsonyítását. — Örömmel ragadá meg azért Trezel a' legközelebbi alkalmat az emir fenhéjázásával szembe fenyegető állásba tenni magát. — A' duerek és zmela törzsökök fellázzadtak Abd-el-Kader ellen, 's a' francziákat oltalomra felszóllitva Orán környékébe vonták meg magokat. — Trezel generál azonnal egy kemény levelet írt Abd-el-Kadernek melyben megparancsolá neki, hagyná e' törzsököket békében. — Abd-el-Kader éppen oly fenhangon válaszolt: vallása nem engedi, hogy muzulmanokat keresztények hatalmában lenni engedje, 's a' pártos törzsököket meg fogja tudni büntetni ha mindjárt Orán falai megé buvnának is. — E' válasz annyi volt mint had izenet, Trezel generál tudósította a' kormányzót a' maga teendő intézeteiről, 's azoknak jóvá nem hagyása esetére elbocsátatását kérte, mint hogy Franciaország becsülete 's érdekei az ő meggyőződése szerint nem engedik neki másképpen cselekedni. Drouet d' Erlon ellenben késedelmezett a' válaszzsal, inkább akarván az egész felelet terhét egyedül Trezel generálon hagyni. — Junius 16. 1835. megindult e' bátor generál az egész keze alatt levő erővel mintegy 2500 emberrel a' fige fák mezeje felé 's ott táborot ütött a' duerek 's zmelak által elfoglalt

környéket fedezendő. — Azonban az ellenségeskedés csak 22kén kezdődött meg az arabok részéről, kik egy Oránból a' táborba jövő szállítmány őrizetét megtámadták. Úgy látszott azonban hogy mint ha még nem tökélette volna el magát az emir egészen a' harczra 's mintha az alkudozásra még egy ajtót nyitva akarna hagyni. — 26kán elhatározá Trezel generál az emirt megtámadni, mint hogy elesége már csak néhány napra való volt. — Nem sokára, heves ütközet kezdődék a' Sig folyó partjain, melyben a' francziák maradtak ugyan a' győztesek, de ezt 200 holtak 's sebesek drága árán vásárolták meg. — Trezel generál, ki különösen ez utóbbiak elvitele iránt nagy aggodalomban volt, meghatározá Arzewbe vissza vonulni. — Egy szűk völgyben melyen a' Makta sok hajlásokkal keresztül kigyózdik, kicsiny serge Abd-el-Kadertől ki szinte 30,000 beduinokat 's kabylókat gyűjtött vala öszve dühösen megtámadtatott, 's tökéletesen megverettetett, a' francziák győzhetetlensége hitét a' benn szülöttekben örökre elenyésztetve. — Magok a' sergek legrégibb veteranusai is kik a' spanyolországi véres háborura 's a' moszkovai visszavonulásra még emlékeznek, e' gyászos junius 28kát hadi életük legborzasztóbb időszakának nevezik. — Az ellenség a' 66dik sor ezere néhány századjait a' Makta torkolatjába szoritotta, 's a' bérczeket nem sokára minden felől számtalan fejr öltényü alakok sokasága borítá el. — Az óriás nagyságu beduinok borzos szilált szakállaikkal, és a' sovány, rongyos vad kinézésü Atlás lakói borzasztólag orditák le rémületes harcz énekeket a' völgy mélyébe. — Iszonyu félelem foglalá el a' szekerek vezetőit, kik a' szíjakat elvagdálva a' lovakkal elszárguldottak. — A' szerencsétlen ön sorsokra hagyott

sebesedtek, nem sokára elvérzének a' yathaga-
nek csapása alatt, mi alatt a' többi francia csa-
patok zavart rendetlenségben szaladtak az a r z e-
wi úton, minden zászlóaljok 's századok öszve visz-
sza valának elegyedve, felbomlott minden rend,
megszűnt minden engedelmesség, senki sem hall-
gatott többé a' tisztek vezér szavaira. — E' pill-
lantatban a' kétségben esés legfőbb pontját érte
el. — Tudta mindenik hogy olyan ellenség van
háta megett ki előtt e' szó „kegyelem“ esmé-
retlen; ezek búcsut vettek a' naptól, amazok baj-
társaikat ölelték meg. — Csak a' vitéz Bernard
kapitány mintegy negyven lovas vadászokkal 's
ugyan annyi gyalogokkal a' legbátrabbak közül,
kik a' veszély e' sürgető pillanatjában minden
parancsolat nélkül öszve állottak vala 's kik kö-
zött csak alig néhány hónapos ujonczok is valá-
nak hadban megöszült veteránusokkal együtt ala-
kiták önként az utó csapatot, 's folyvást harczol-
va 's hátravonulva a' marseilla ist éneklék, mely
azon pillantatban inkább sír énekhez hasonlított.
— E' derekának köszönheti a' sereg megmaradt ré-
sze megszabadulását. — A' francziák e' gyászos
napon mintegy 800-at vesztek holtakban; az
erkölcsi veszteség megmérhetetlen. — Az óta szó
sem lehetett a' benn szülöttek meghódításáról. —
Abd-el-Kader ki magát ez ideig a' francziák-
kal által ellenben legfeljebb csak hason erejűnek
hitte vala, most már erősebbnek tartotta. A' sze-
rencsétlen Trezel generálnak le kelle tenni
hivatalát Drouet d' Erlon gróf parancsolat-
jára. — E' vitéz tisztet ellenséges sors látszik ül-
dőzni minden vállalataiban. Maktai megveret-
tetését a' Budschiak elleni szerencsétlen ex-
peditioja előzé meg 's a' constantinei sze-
rencsétlensége követé. — A' francia nemzet e-
gyébiránt kevésbé vala bosszus a' szerencsétlen

Trezelre mint Desmichels 's Drouet d' Erlon generálokra, kik mindent megtettek, hogy Abd-el-Kadert kevélylyé 's hatalmassá tegyék, sőt a' kik a' franczia fegyver gyárokból fegyvereket is szolgáltatnak kezébe, melyekkel a' franczia katonákat leöldösse. Drouet d' Erlon gróf vissza hivatott, 's következője választása tudtára adta a' győzedelmes emirnek hogy a' franczia nemzet nem hagyja bosszulatlan megveretetését. — A' Maskara elleni expeditio, melyben Franciaország hős lelkü korona örököse is részt vett, egyike volt a' legszebb hadi tetteknek e' hét esztendő hárczban. — Abd-el-Kader Maskara fele útján várta a' francziákat egyszoros úton, hol egy híres marabut síremléke áll. Reménylé hogy a' had folytatásban tett reformjai másodszor is győzedelmet szereznek fegyvereinek. A' Sidi embarek melletti történetek ki vevék e' csalódásból. — Megveretett serge egészen szélyel oszlott 's csak Maskarán túl gyűjtheté öszve annak egy részét. — Több hadban gyakorlott katonák állitják hogy ha Abd-el-Kader a' megütközést elhalasztva megtámadását akkor kezdette volna el midőn a' francziák visszatértek, midőn egyszersmind a' legmostohább idő volt, a' kimenetel éppen ellenkező lesz vala. — Clauzel marsal hivatalos tudósításait, mintha Abd-el-Kader tökéletesen semmivé tétetett volna, 's népe előtt minden tekintetét elvesztette, irtozatosan megczáfolták a' tlemceni expeditio történetei. — Az emir éppen oly kevéssé igyekezett ugyan e' várost oltalmazni mint az előtt a' maga fővárosát Maskarát, de egy vizsgálódás alkalmával melyet a' marsal Zeidura sikságán 's a' Tafna partjain tett, újból megjelent e' fáradhatatlan ellen a' maga vad csordáival, melyek

egyszer sem valának számosabbak 's harcra készültebbek. — Lehetett látni egyes kabylókat kik a' yatagánnal kezekben a' francziákra rohantak, kik a' hérczeket elakarák foglalni, 's velek együtt magok után rántva a' mélységbe leugordani. — Minden európai hadi tudomány keveset használ egy portázó háboruban, hol szinte mindég a' belföldi részén van a' haszon. Az 1856. esztendő legnevezetesebb történetei Orán tartományban, a' tlemceni expeditio után, a' d' Arlanges generál Tafna folyó melletti megverettetése 's Bugeaud generál győzedelmes táborozása voltak. Ez utóbbi egy hadi csel által az arabokat egy völgybe tudá csalni hol legelsőben tévének szert a' francziák foglyokra mintegy 150. hálóba kerítvén. — Ezek is azonban csak gyalogok és teve hajtók valának, lovas egyetlenegy sem, majd mindenik marokkói kabyl; az ezen táborozást követett nyolcz hónapi fegyvernyugvás alatt Abd-el-Kadernek a' hatalmas flitai törzsökkel kellett megküzdeni, mely még egyszer kérdésbe hozá uraságát, 's melyet csak sok vérontással lehetett elnyomni. — Azonban az emir e' veszélyből is győzedelmesen menekvék ki, de ez alkalommal oly kegyelenségeket követett el, melyek az előtt bizonyított nagylelkűségével ellenkezésben vagynak 's azt gyanoztatják hogy e' lázzadás nagyon komoly nemű lehetett. — A' legújabb időben ismét terjedni kezdettek a' már régebben is hallatott hírek Abd-el-Kader kényes helyezetéről, 's kicsiny erejéről, 's ezt az ő barátságos közelítéséből 's néhány visszatért foglyok tudósításaiból akarják bizonyítani, ohajtjuk hogy a' legközelebbi történetek e' híreket ne czáfolják meg! —

Bár mily különbözők legyenek e' nevezetes ember felől a' nézetek — némelyek azt javasol-

ván hogy őtet mint szövetségest a' franczia érdekekhez kell kapcsolni, mások ellenben hogy ellene mint Franciaország legveszedelmesebb ellensége ellen kipusztító háborút kell folytatni — abban azonban mind meg egyeznek kik őtetszemélyesen ismerik, hogy e' főnökben rendkívüli tulajdonok vagynak egyesülve, hogy ő nemzete közt egy ritka tünemény. Allegro, Pollissier, Valevsky és Defrance, nem mind jó barátai, de mindnyájan bámulói az ő személyességének. — Abd-el-Kader most 29 esztendő, ábrázat vonásai szelidek 's lélekkel teljesekek, sötét fekete szemei tele tüzzel 's csuda szépségűek; fejét egy kevéssé balvállára hajolva hordja 's magaviselete udvarias méltósággal elegy, 's megnyerő. — Abd-el-Kader rendkívüli személyes bátorsággal bír 's közönségesen a' legjobb lovaglónak tartatik, a' mi ez országban sokat jelent. — Öltözete az a' mi a' többi arab scheikheké minden himzés nélküli, 's a' közönséges beduinok öltözetétől csak kitűnő fejérségével különbözik; fegyvereiben 's lovaiban azonban keleti fényűzést mutat. Erkölése tiszta, 's így az Achmed beyével merőben ellenkező, ki mint buja kéjencz esméretes. Abd-el-Kadernek csak egy felesége van kit nyájason szeret ugyan, de vele nem sok időt tölt. — Miot mind azok, kiknek lelkét határtalan dicsvágy tölti bé, átaljában véve közönbös az asszonyi nem iránt. Familiája egy 6 esztendő leányból 's egy fiúból áll, ki a' fraocziák Maskaraba való bemenetelek előtt néhány napokkal született. Abd-el-Kader nagyon szereti a' tanulást melyre fordítja minden üres idejét. — Ha utazik mindenütt egy kis könyvtárt viszen magával. Az ő tulajdonképpeni lakóhelye a' tábor, mert helyhezete ritkán enged meg a' városban lakást, minthogy mindég há-

borut kell folytatnia. — A' palota melyet Te-
kedemrában az új fővárosban építtetett ha-
sonlít a' maskaraihoz. A' táborban azonban
fejedelmi életet folytat. Egy pompás sátorban
lakik itt 's valahányszor ki megyen, arany nap-
ernyő vitetik feje felett. — A' közönséges könyör-
gést mindennap e' sátor ajtaja előtt viszi végbe.
Hangja felemelkedett 's buzgóságtól ihletett ek-
kor, 's az arabok körülr arczra borulva mint le-
tiport férgek görbednek a' porban. — A' könyör-
gés után prédikálni szokott az ifju emir, ki
egyszersmind marabut, 's ékesen szóllása el-
ragadó 's hatását soha sem véti el a' népre. —
A' francia generálokkal folytatott levelezése a'
ravasz diplomaticus mellett a' képekkel gazdag
költőt mutatja benne. „Én reátok nézve a' ten-
gernek hala vagyok“ így irt egykor Clauzel
marsalhoz, ennek Tlemcénből való visszatér-
te után. — „Ti kezetekkel akarjátok azt megfog-
ni, de az kisitlik kezetek közül a' hullamok
közé azon pillantatban midőn azt vélitek hogy
megfogtátok. Menjetek már utána az előttetek
idegen elembe. Mint a' hal ura a' tengernek úgy
az arab ura marad a' pusztának.“ — Ugy látszik
Abd-el-Kader örömet használja népe val-
lásos vakbuzgóságát fegyverül a' francziák ellen,
ő maga azonban aligha igaz lelkéből muzelman,
legalább vakbuzgó bizonyosan nem. Egy hite van
melyet keblében táplál, 's ez az ő magas elren-
deltetése. Midőn egykor Allegro kapitány, egy
tunisi fi, de a' ki már hat esztendőttől fogva
francia hadi szolgálatban van, 's többször kül-
detett az emirhez hivatalos dolgokban, azt ta-
nácsolná néki, ne engedje magát eddigi szeren-
cséje által elcsábíttatni, ezt felelte egész komoly-
sággal: „Allegro, öt évvel ezelőtt csak e-
gyik voltam atyám négy fiai közül kénytelen,

ha vagyonomat szaporítani akartam, az általam csatában megölt ellen lovát 's nyergét hatalmam-ba keríteni. Te látod mi vagyok most! miként akarod hát hogy magamba ne bizzam?" — Bár mily bajos a' jövendőt előre látni egy országban hol a' josló szava még a' harcz lármájában el-némül, hol egy világdráma hősei alig kezdték még el szerepeiket — annyi bizonyos hogy azon franczia agyu dörgés, mely a' tengeri rablás e' régi fészket öszve rontotta, egyszersmind jelsza-va volt egy revolutionnak ez oly sokáig hozzá járulhatatlan parton. Ezen revolutio határtalan fog lenni. Egy nagy mivelte nép vagy egy a' puszták kebelében sarjadzott merész nagy lélek számára tartatott-e fenn ez iszonyu nagy általváltozásnak az új formát megadni — ez mindegy — a' következmény végre ugyan az lesz: — Minden e-setre köszönettel tartozunk Polignac herczeg kormányának hogy a' mivelődés első szikráját a' vadság e' setét országába vetette, hogy egy nagy ország mivelődésére az első alap követ itt letet-te, 's végre hogy az Islamnak egy új refo-rmatort állított elő Abd-el-Kader szemé-lyében. Algier jövendője biztosítva van bár ki-nek birtokába essék is. Kivánni lehet azonban, hogy Franciaország áldozataiba ne unjon belé, mert Algier kérdéséhez az emberiség legfőbb érdekei vagynak kapcsolva. — Egy szebb jöven-dő képe derül itt a' távol ködében. Ez a' szebb jövendő keletnek nyugottal való megbékülését i-géri, a' két leghatalmasabb hit dogmáknak egy-máshoz való békes közeledését. E' kibékülésben mi szintúgy fognánk nyerni mint a' muhamed-anusok. — Sokáig félre esmerték e' népeket. — Ők szintúgy mint mi sem egészen jók sem egészen rosszak, csak más virtusaik 's más vét-keik vagynak mint nekünk. — Mi szorgalmunk

csuda miveit vallásos türelemünket, 's ellenség szeretete parancsolatját fognók nékiek által adni, ők cserébe erőteljes élénkséget, a' legnagyobb maga megtagadást erős indulatok mellett, 's tüzes lelkesülést, mind olyan dolgokat melyek a' vén Európában mind inkább kezdenek lankadni. A' mahomedanusok magok tették az első lépést a' mi művelődésünkhöz való közeledésre. Keleten Rundschi-Singh Persia schahja, Mahmud szultán, Mehemed Ali 's a' tunisi bey kisebb nagyobb mértékben reformátorok. Ők egy titkos szózatnak engednek, mely e' reformokat mint szabadulásra vezető utat mutatja nékiek. — Méltó helyet foglal e' reformátorok közt El-Hadschi Abd-el-Kader-Ben-Mahiddin, minő szerencsével, azt a' jövőendő mutatja meg. —

(Németből.) — h — i —

VICTORIA HERCZEGKISASSZONY.

(Végzet.)

Hét napig fekvék lady Sophia mint halott Kensingtonpalotában a' nélkül, hogy a' herczegné legkisebb változtatást is tett volna vigalmaira nézve. Nyolczadik nap elvitetett a' holttest, hogy Kent grófságban Penshurst kastélyban a' Sidney régi család sirboltjába helyeztessék. Temetése pompás vala. Egy herold lóháton ülve nyitá meg azt; utána két pálczavivő, 's ezek után négy apród mendegele, mindnyájon lóháton. A' hat, fekete bársonnyal és magas strucztollakkal ékesített lovak által vonatott gyászpad előtt, egy fekete tollbokrétától körül lengett menyezett vite-

tett. Számtalan kocsik kísérték, a' királyé, királynéé, az egész udvaré. De a' kenti hercegné 's felséges leánya kocsiji közül egyet sem lehet látni. Még a' sussexi herceg is, az angol nép kedveltje, a' kenti hercegné barátja, és mivel kemény whig, tehát az udvarnál ritka 's nem igen kedvelt vendég, elküldötte kocsiját a' temetésre, de a' hercegné nem. Lehet-e nyilvánosb jele annak, hogy a' hercegné még fanyarabbul gondolkozik mint a' herceg, és mint anyja a' királyi szék örökösének, vaskeménységű hajthatatlanságra hiszi magát kötelezettnek? Mit a' kenti hercegné egyébként nem várható, hihetőleg nem is vára, megtörténék. A' toryk és torylapok tűz és láng valának a' vendégeskedés illetlensége, 's a' király érzése iránt temetéskor mutatott idegenkedés miatt. Ez utóbbit a' whigek és whiglapok a' hercegné szoros erkölcsi elveivel mentették, 's annak szükségességével, hogy leánya erkölcsi nevelésében semmi csorba ne essék. Ellenben a' vendégeskedést vagy merőben elhalgaták a' whiglapok, vagy csak mint valami történet magyarázat nélkül említék*), 's a' hercegnének által kellett ebből látnia, hogy következetességét e' tekintetben igen messzevitte, 's hogy valami olyast tett, mi felette erősen öszve ütközik az angol szokással.

Ily előző esetek után könnyen megfogható, hogy Anglia május 24dikét, mint Victoria teljes korúságra jutása napját, nagy feszültséggel várja. E' napon vagy a' király lesz kénytelen uralkodói szifárd akarattal a' kenti hercegnének ellenébe lépni, 's leánya magaviseletére nézve saját uralkodói akarattját a' hercegnéé felébe hely-

*) Ez nem igaz; a' Morning-Chronicle és Globe ebben is nyilván védelmezik a' hercegnét. Az Allg. Zeit. jegyzete.

hezni, vagy Victoria alig fogja kikerülhetni, hogy ha mindjárt gyöngén is, mindazáltal a' politica finom hallásának elég érthetőleg ki ne jelentse azon elveket, melyeket a' koronának általvételekor országlása alapjaivá kíván tenni. A' húsvéti végszűnnapokat O'Connell többnyire Irlandban tölté el. Egyik nyilvános gyűlésben ott ő a' gyanítható koronaörökös közeledő teljes koruságáról beszélt, 's arról, mi czélszerű leendő, Victoria herczeg kisasszonynak akkor az irlandi nép hódolását, érzetét és kívánatit felirások által tudtára adni. Most minden környékekben felirások forognak aláírás végett, 's nem lehetne csudálkozni, ha azokat, mint már gyakran megtörtént, taligán kellene (nagyságok és nehézségek miatt) a' herczeg kisasszony eleibe vitetni. Több angol városok hasonló határozatot tettek, 's annál fogva jelenleg csak az a' kérdés, ha valyon Victoriának teljes korra jutta után szabad lesz-e vagy nem elfogadni a' küldöttségeket. Mert az angol constitutio csak bizonyos tekintetben és különös értelemben ad a' gondolható koronaörökös fiúnak vagy leánynak 18ik éve bételte után más álláspontot, mint a' milylyennel az előtt birt. 18ik éve előtt tudniillik a' gyanítható koronaörökös, politicalag tekintetve nem egyéb mint mindenre alkalmatlan gyermek. Ha meghala' király, 's következője még nem érte el élete 18ik esztendőjét, akkor uralkodói kötelességét nem folytathatja másképpen hanem csak regens által. Ha a' király elhaltakor következője bétöltötte a' 18 esztendőt, haladék nélkül jogaiba lépik az uralkodónak, 's az ettől öröklött jognál fogva országol. Ha innen már az következik, hogy a' hihető koronaörökös a' 18 és 21ik év — a' teljes korrajutásnak ezen angol határpontja — közötti időszakban, politicalag tekintetve, csupán annyiban szü-

nik meg gyermek lenni, mennyiben a' királyi szék megürülése esetében az igazgatásnak általvételére 's saját személye által folytatására alkalmas, tehát az is szemmel látható, hogy ha Vilhelm király meg nem fog halni sem május. 24kég, sem Victoria 21. esztendőös koráig, ez, szoros értelemben, nem május 24ikén, hanem három évvel később jutand teljes koruságra. Ha a' királyi szék meg nem ürül, úgy az angol constitutio szerént a' teljes koruságnak angol határpontja, t. i. a' 21ik év, alkalmaztatható a' gyanítható koronaörökösre is, addig az uralkodó akarátja alá lesz vetve, 's e' képpen semmi kétség sincs, hogy Vilhelm királynak hatalma van, Victoria herceg kisasszony magaviseletét közelebbi születés napjakor elrendezni, 's nékie megparancsolni, hogy minden felírásokkal vagy azok nélkül netalán megjelenendő küldöttségeket magától elutasítson. Használhatja-e már a' király e' jogát? Azt parancsolhatja-e Victoriának, hogy a' hozzája intézett felírásokat fogadja el, vagy azt, hogy útasítsa vissza? vagy pedig hallgatva egyiket mint a' másikat a' herceg kisasszony discretiojára bízandja? Whigek és toryk e' kérdéseket természetesen saját ohajtásaik szerént vitatják és fejtegetik. „Nem“ szólnak a' toryk, a' király minden színű küldöttségeknek tudtokra fogja adatni, miként uralkodói akarátja az, hogy ne légyen semmi e' féle közeledés unoka húga személyéhez, se semmi illetlen próbatétel, melynél fogva a' gondolható koronaörököstől előre politicalai vallástétel- mint jövendőbeli országlása rendszerének záloga-csikortatnék ki. — „O,“ kiáltanak a' whigek, „mi éppen nem kételkedünk, hogy a' király házi, felelés terhe alatt nem levő tanácsadói nékie ily lépést fognak javallani; azt sem hozzuk kétség alá, hogy ő ily értelemben fog cselekedni. De állítjuk,

hogy ha a' király felelés terhe alatt álló ministereire kíván hallgatni, úgy ezek ellenkezőt fognak nékie tanácsolni, 's akkor jobban is cselekednék a' király, ha ministerei tanácslását követné. Mit nyerend ő a' megtiltással? Megerősítendi a' nép azon véleményét, hogy Victoria nem vele- (a' királylyal), hanem a' nép számos részével vagyon egy gondolkozáson, 's éppen az ellenkezőjét éri el annak, a' mit akart. Elakarja nyomni a' felírásokat, és százezeresen fognak azok a' nép közt forogni, 's mit parancsolatja szerint nem lesz szabad Victoriának elfogadni, azt ő kétszeresen fogja olvasni 's háromszorosan megfontolni."

AZ ERDÉLYI HÍRADÓ 'S N. TÁRSALKODÓ KIADÓJÁHOZ IRT LEVÉL

a' „kamat“ szóra nézve.

Erdélyi Híradójából megismerván a' t. urat, bátorkodom a' következő soraimat a' t. úr eleibe terjeszteni:

Régtől fogva olvasgatom a' folyó irásokban és a' t. úr Híradójában is ezt a' szót „kamat“ és úgy tetszik énnékem, mint ha már ez a' szó, mint igaz és helyes magyar szó, bé is vétetődött volna. Melyre nézve mind eddig csak vártam, reméllvén, hogy valaki az anyai nyelvet vizsgáló tudósok közül megtámadná és czáfolná ezt az idegen „kamat“ kifejezést, az interes vagy uzsora helyett; de ezt tudtommal még senki sem cselekedte, azért anyai nyelvemhez vonszó szeretetből, és azon igyekezetemből, hogy az anyai nyelvből mind azok a' szók kirekesztessenek, a' melyek idegen nyelvekből kölcsönöztenek és

azok helyett igaz magyar kifejezésekkel 's kitételekkel élünk, ha csak lehetséges leend.

Én a' fenne említett „kamat“ szót nem tarthatom igaz magyar eredetű, hanem oláh eredetű szónak, mert én ezt a' szót „kamatá“ még 1782-dik évben Brassóba való menetelémkor hallottam azoktól az oláhoktól, a' kik interesre pénzt kértek, hogy jó kamatát fogjának adni, ha csak megsegítenék őket mostani szükségekben, és én ezt a' „kamatá“ szót most is hallhatom az oláhoknak szájából; megérdemelné tehát, ha valaki anyai nyelvünket vizsgáló érdemes tudós figyelmetességét erre „kamata“ szóra is vetné és ennek igaz eredetét és származását a' közönségnek megmutatná és tudtára is adná.

Én itt Barczaságon élvén, járván ide 's tova, hallottam a' capitalist nem csak tőke, hanem fej, bog és esomó pénznek is nevezni Bölön, Nagy Ajta és Apácza körében. Valyon nem volna-e jobb és helyesebb a' kamat szó helyett rávaló szóval élni? az erre való feleletet és ennek megítélését az anyai nyelvet vizsgáló tudósainkra bízom és hagyom, ki is örvendeni fogok, ha ezen kamatróli velededésem nem fogna siker nélkül való lenni.

Ha érdemesnek tartja a' t. úr a' fenn megírtat bár csak egy két szóval a' tudós világgal közleni 's valamelyik ujság levelébe béiktatni, háládatos szívvel tisztelettemmel együtt venné
a' t. úrnak

Irárm Brassó vidékén
május fogytán 1837.

igaz tisztelője

Egy barczasági magyar.

(Vége az első félévnek.)